

saznanja koja se mogu proveriti, dokazati i potvrditi je alternativa jedna drugačija saznanja paradigma. Za razliku od nauke koja smatra istinitim samo ono što može određenom procedurom, merenjem izvesnim instrumentima da dokaže, alternativni pristup se temelji na neposrednom saznanju iskustvu, intuiciji, akuzalnom mišljenju, i čovekovim mentalno-fenomenološkim svojstvima. Odnoseći se, dakle, isključivo na znanje koje drugačijim putem dolazi do istine i čije se saznanje pretpostavke razlikuju od već poznatih naučnih kriterija istinitosti, nova paradigma znatno proširuje saznanjima horizont ograničen dominantnim modelom. Oporavljajući ono što je u njemu isključivo, jednostrano i loše postavljeno, alternativni pristup ukazuje na mogućnost drugačije perspektive. U tom smislu se sva ova znanja koja

u okviru važećeg dominantnog modela izražavaju jedan drugačiji koncept saznanjog iskustva mogu nazvati alternativnim.

Moguće referencijalne veze magijskog pristupa realnosti sa analognim duhovnim nastojanjima prisutnim u bogatoj orijentalnoj duhovnoj baštini predstavlja ujedno i najširi kontekst današnjeg alternativnog znanja, sagledan iz okvira i osnovnih karakteristika uobičajenog dominantnog receptivnog horizonta. U odnosu na dominante važećih naučnih shvatanja, alternativna znanja su značajan saznanjima izazov. Intencija uspostavljanja dijaloga sa ovim duhovnim nasleđem jedan je od osnovnih zahteva i savremene antropologije, utoliko preče ukoliko se i ovo promišljanje dovodi u neposrednu vezu sa problemskim aspektom

čovekove egzistencije. Drugačiji modeli saznanja izraženi su i kao konstituenti određenih umetničkih poetika u raznim domenima umetničkog stvaralaštva: književnosti, slikarstva, muzici, pozorištu i filmu. U skladu sa sve ozbiljnijim interesovanjem koje povezuje savremenu nauku sa drugačijim saznanjima iskustvima drevnih tradicija, pojedini aspekti ovog drugačijeg pristupa postali su i predmet odgovarajućih kritičko-teorijskih proučavanja i integralnog sagledavanja. Sintetizovana u novu, holografsku paradigmu, stara znanja se potvrđuju kao svojevrsna anticipacija potonjih naučnih otkrića. Sagledana iz te perspektive, nova paradigma jasno pokazuje da u njenoj saznanjog dimenziji linije koje razdvajaju i spajaju različite tačke gledišta ocrtavaju mogućnosti i jedne sasvim nove duhovne realnosti.

politika i javno informisanje

(uvodna reč)

miroljub radojković

Uspešnost svakog javnog razgovora u formi »okruglog stola« prevažno zavisi od aktuelnosti i raznovrsnosti njegovog povoda. Centar za marksizam Beogradskog univerziteta i Katedra za novinarstvo Fakulteta političkih nauka, kao organizatori, imali su to na umu pozivajući Vas na raspravu — Politika i javno informisanje. Aktuelnosti ove teme ne bi trebalo mnogo dokazivati. Nju garantuje, zapravo, već praksa koja je počela — praksa u kojoj se pred našim očima menjaju oba fenomena uzeta kao povod za razgovor.

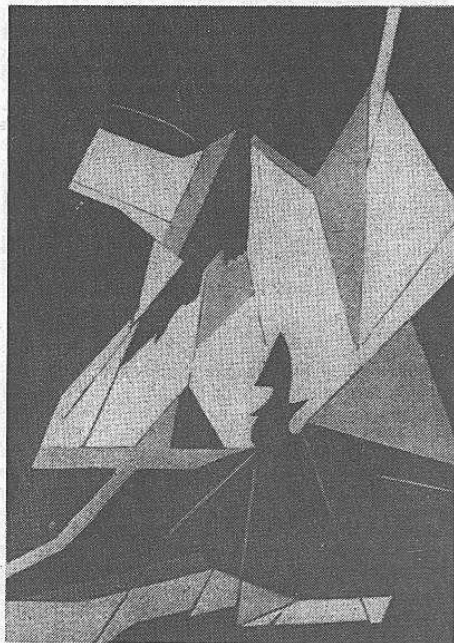
Javno informisanje nije nikada bilo, niti je moguće hermetički i nedodirljivo izolovati od politike. Šta više, moglo bi se postaviti i retoričko pitanje: Da li će ikada javno informisanje biti politički indiferentno? Moj odgovor je negativan. Sumnjam. Drugim rečima, ubeden sam u sijamsko-blizanačku sudbinu politike i javnog informisanja. Negde u daljoj, možda utopijski predviđenoj budućnosti, moguće je da će im se desiti definitivan razlaz. Ali, ovako tematizovan odnos tada će biti bespredmetan — ne zbog konačnog razdvajanja ili kristalizovanja javnog informisanja izvan posuda politike — već zbog slobodonosnog nadilaženja oba ova vida javne delatnosti ljudi. Dakle, smatram da će zajedno nestati i politika i javno informisanje kao posebne, instrumentalne upotrebe komunikacionih sposobnosti čoveka.

Dakle, ovde smo da razgovaramo o povodu koji ima aksiomatsko, a ne antinomijsko obličje. Kao ni bilo koje drugo, tako ni javno informisanje u prostoru naše zemlje nije nezavisno od politike. Kada bismo verovali u suprotno, kanonizovali bismo hotimično slepilo teorijske i praktične misli. Ne bi promena od monističkog ka pluralističkom političkom sistemu, ne bi razgrađivanje jednopartijskog političkog života u višepartijski, ne bi reforma, deregulacija i reprivatizacija stvarali sasvim nov milje za javno informisanje. Habitus javnog informisanja se giba i menja. Neki to nazivaju potresima, drugi nedoumicama, treći transformacijom. No, imenujući to naše osećanje kako nam drago, složićemo se uvek da mu je zajednički imenitelj PROMENE. Dakle, mi smo ovde da bismo razgovarali o promenama, onako kako ih vidimo i doživljavamo svako iz svog ugla i sa svojim iskustvenim zalogom.

Na samom početku razgovora, bez obzira na aksiomatski tematizovan povod, slobodan sam da primetim u ime teoretičara, da je naša komunikaciona nauka (komunikologija) i do sada ispitivala prave temelje i genetske odlike javnog informisanja. Ova mlada naučna disciplina je u Jugoslaviji zasnovana kompleksno. Bez obzira na razlike u njansama, koje se ne bi mogle nazvati posebnim »školama«, ona je pokazala sposobnost da ne zanemari ni jedan bitan aspekt javnog informisanja. Zahvaljujući tom obuhvatnom pristupu predmetu istraživanja, naša komunikaciona nauka je valjano ispitivala i postulatale javnog informisanja u proteklom vremenu, i isto tako je u stanju da ispituje promene koje su u toku, koje su najaktuelnije. Nju mene javno informisanje ne mogu iznenaditi. Jer, ona zna šta za sudbinu javnog

informisanja znači i politika, i ideologija, i svojina, i organizacioni principi rada, i etika, i profesionalizam. . . Kada smo se kao poslenici komunikologije razlikovali, pa i međusobno polemislali, time smo obezbeđivali nove izvore saznanjog svetla koje je usmeravano na kompleks javnog informisanja. To je bilo dobro, i to se sada pokazuje kao prednost. To je ona dragocena poputina koju komunikolozi poseduju sada, pred početak razgovora o promenama, i pre stvarnih promena politike i javnog informisanja.

Polazeći od takvog nasleđa, poslenici ko-

munikacione nauke imaju mostobran da se smelo upuste i u prognostički diskurs. Dakle, za nas očekivane promene u politici i javnom informisanju ne mogu biti potresi niti nedoumice. Mi o njima možemo govoriti uz dokaze, uz pomoć inostranih iskustava, na osnovu pravila naše naučne paradigme. Zbog toga smo i proširili okvire ove rasprave izvan analize sprege politike i javnog informisanja. Te hipoteze prognostičke vrednosti sadržane su u II i III odeljku ponuđenih tema za raspravu.

No, da bi nam se pred budnim Argusovim okom javnosti i predstavnika javnog informisanja više verovalo, odmah ćemo učiniti i određene demistifikacije. Zastupnici teorijskog mišljenja moraju da učine sledeća pojašnjenja:

Prvo, priznati zablude zbog kojih je ideologija spuštala razinu naših analitičkih reflektora. A poznato je, što je izvor svetlosti iskošeniji, duža je i senka prepreke koja mu stoji na putu.

Dakle, ako nismo dovoljno uzdignuli svoje svetiljke, duža je i senka politike koja prekriva javno informisanje. I naša je kritička svest bila iskošena, dakle ideologizovana.

Drugo, priznati da se više nego do sada mora uvažavati značaj tuđih iskustava. Naravno, ne plediramo ovde za podržavanje i epigonstvo, već za kritičku teoriju uticaja. No, i naučni radnici i novinari dobro poznaju suštinu drugačijih rešenja odnosa politike i javnog informisanja. Njih treba iznositi pred javnost, jer se u hitnji pred promenama to na sve strane traži, a ponekad i mistifikuje.

Treće, učiniti napor da se ne podlegne iskušenju obraćanja koncepta i institucija javnog informisanja na rešenja iz minuloga veka. To će biti izuzetno težak zadatak, jer je i osnovna promena u našoj politici, tekovina moderne, »otkriće« iz prošlog veka. Dakle, otvara se nov problem: Kako izneti javno informisanje iznad klasične moderne, kako usmeriti njegove institucije i sadržinu u susret duha vremena koji je eklatantno postmodernistički. Reprivatizovana i paternalistička, ili pak partijska sredstva informisanja, nisu nikakav konceptualni novum, već povratak u prošlost.

Četvrto, priznati da ni kao naučnici a ni kao praktičari nismo potpuno opremljeni za sve promene. Komunikaciona nauka nije dovoljno izučila: rizike deregulacije sredstava informisanja, deformacije tržišne konkurencije u javnom informisanju, i posebno to želimo da podvučemo — način rada transnacionalnih korporacija u oblasti javnog informisanja. Svekolihi protekcionizam štito je i domen javnog informisanja u našoj zemlji, od ovih nepoznanica. Reforma koja je sada na delu, priziva u taj prostor i deregulaciju, i tržište i strana ulaganja. Iskrcavanje (američkih) multinacionalnih kompanija u Evropu pre dve decenije, Srajber je poredio sa prodorom tenkova kroz pustinju. Da li će to biti upotrebljivo poređenje i za Jugoslovenski informativni prostor 1990-te?

Peto, izvući pouku iz loše tekovine ovog podneblja o raskolu između ljudi teorije i ljudi prakse javnog informisanja. Među nama nije bilo dovoljno susretanja, prožimanja pa tako ni uticaja ni sporenja. Svako je radio u svom svetu: jedni više-manje u stupci ideološke dogme, drugi u stupici ideološke kontrole; jedni na obali teorije a drugi na obali utilitarnog. Tako smo obostrano životarili u nerazumevanju (pa i nerazumljivosti) teorijsko-analitičkog i instrumentalno-analitičkog mišljenja oko i povodom javnog informisanja. U uslovima međusobne ne-komunikacije politika nam je obostrano nametnula svoj kod.

Zbog toga je i ovaj »okrugli sto« zamišljen kao trasiranje putanje po raselini koja se očitava između teoretičara i aktivnih novinara. Zato smo pozive uputili na obe strane, i drago mi je da primetim da su prihvaćeni. Dakle, ovde smo da bismo zajednički pokušali da izvedemo »let iznad kukavičijeg gnjezda — politike«. U to ime, ja Vam ispred Katedre za novinarstvo FPN želim uspešan rad, i visok uzlet.